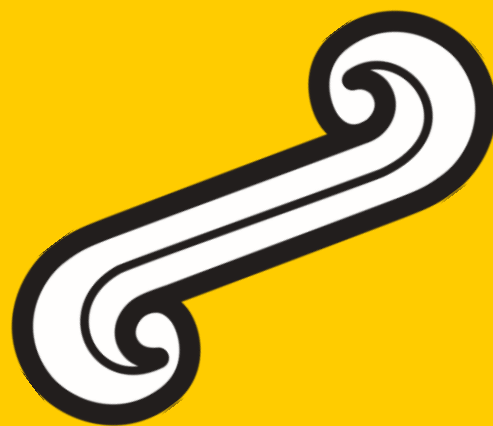

Sprutmästarens gård

Inspirationsmaterial för lågstudier

Sprutmästarens gård som lärmiljö

Sprutmästarens gård är ett bra objekt för lågstadieelever att bekanta sig med. Den berättar om en småborgares liv på 1860-talet. Huset är inrett som hem för sprutmästare Alexander Wickholm och hans familj. Det är bra att förbereda sig tillsammans med eleverna före besöket i Sprutmästarens gård och att även behandla besöket tillsammans efteråt. Sprutmästarens gård är liten, en grupp kan bestå av högst 20 barn i taget. Under besöket rör ni er alltid tillsammans med museets personal.

Syftet med det här materialet är att det ska stödja besöket på Sprutmästarens gård och ge barnen en inblick i hur man bodde förr i tiden. Läraren kan bearbeta uppgifterna i slutet så att de passar syftet. Det är bra att skriva ut uppgifterna. Eleverna kan göra uppgifterna i skolan på egen hand eller i grupp efter lärarens övervägande. Uppgifterna kan göras antingen före eller efter museibesöket. Det går inte att göra skriftliga uppgifter i Sprutmästarens gård.

Ni kan beställa en gratis guidning för gruppen. Guidningen ska bokas i god tid på förhand på hkm.peda@hel.fi eller per telefon på 09 310 20567.

Materialet passar punkterna K1, K2 och K4 i läroplanen. Det är i synnerhet lämpligt för studierna i historia och omgivningslära samt för undersökning av flera fenomen, till exempel boende och kosthåll.

Stifta bekantskap med Sprutmästarens gård

Stämningen på Sprutmästarens gård kan även upplevas via internet. Museet har fotograferats med en 360-graderskamera, vilket innebär att varje rum kan undersökas från golv till tak. Bilden kan roteras i varje riktning och man kan zooma in detaljer. Läraren kan titta på bilderna tillsammans med eleverna före eller efter besöket.

De finns på

<http://ruiskumestarintalo.fi/sv/sprutmastarens-gard-360/>

Mer information

<http://ruiskumestarintalo.fi/sv/>

<https://hkm.finna.fi/?lng=sv>

<https://www.helsinkikuvia.fi/>

Narinken 1980, Helsingfors stadsmuseum 1981.

Vi önskar er ett givande besök på Sprutmästarens gård!

Gården

Sprutmästarens gård ligger i Kronohagen. Det exakta byggåret är inte känt, men huset stod på sin plats redan 1818.

Gården berättar sprutmästare Alexander Wickholms och hans familjs historia. Sprutmästaren dog 1896. Gården gick i arv till hans dotter Augusta och senare till Augustas dotter Martta, som sålde tomten och byggnaderna till Helsingfors stad 1974.

Den lilla gårdsbyggnaden är lika gammal som Sprutmästarens gård. Där bodde det hyresgäster. Längst bak på tomten fanns ett stall, en ladugård, en vagns- och vedbod samt utedass. De revs och ersattes 1905 av ett stenhus med tre våningar. Även i det huset bodde det hyresgäster. Numera finns stadens daghem i stenhuset. I gårdsbyggnaden finns museets information och en liten butik.

Staden växte, och människorna behövde bostäder. Senare revs många trähus och ersattes av flervåningshus. Nu finns bara Sprutmästarens gård kvar på Kristiansgatan. Den är över 200 år gammal.

Kammaren

Sprutmästare Alexander Wickholm köpte huset 1859. I familjen ingick dessutom hustrun Erika och barnen Augusta, Alexander, Karl och Frans. Intill dörröppningen till salen finns ett litet fotografi av familjen. Alexander Wickholm sitter på stolen till höger på fotografiet.

Det bodde många människor i det lilla huset. Alla hade inte en egen sängkammare eller ens en egen säng. Sängarna fick inte ta stor plats, utan var ofta utdragbara från sidan. På dagarna fungerade sängen som soffa och på nätterna drogs den ut till en säng, där det kunde sova flera barn.

Rummen värmdes upp med kakelugnar. När veden hade brunnit ner och glöden hade slocknat stängdes spjällen i kakelugnen. Kakelugnen höll rummet varmt länge.

Förr fanns det många små trähus i staden. Bränder var ett reellt hot. Helsingfors har brunnit många gånger under sin historia. Sprutmästaren hade hand om brandkårens brandredskap. Han såg även till att det fanns brandkvastar och vattenhinkar i alla hus. Släckvattnet togs från havet. När havet var fruset hörde det till sprutmästarens uppgifter att se till att vakarna var öppna, så att man snabbt kunde få släckvatten om en brand bröt ut.

Salen

Man får inte gå in i salen, men man kan titta in i den från dörröppningen till kammaren och tamburen. Salen var ett så värdefullt rum att den endast användes vid helgdagar och högtider, inte på vardagar. Möblerna i salen är fina. Soffgruppen i Biedermeierstil är tillverkad i S:t Petersburg. Benen påminner om lejon tassar.

Bakom soffan finns en stor spegel. Spegelglaset är gjort av två delar. År 1734 infördes spegelskatt, och man betalade skatt på speglar enligt storleken på spegelglaset. Man betalade mindre skatt för två små speglar än för en stor. Därför finns det ofta två spegelglas i äldre speglar. Spegelskatten gällde fram till slutet av 1800-talet.

I hörnet finns en sekretär eller chiffonjé. Man skrev med gäspenna och bläck. På kvällarna spelade familjen kortspel och domino. Man läste även böcker och tidningar och skrev brev, om man kunde läsa och skriva! På 1860-talet var läs- och skrivkunnighet ändå inte särskilt vanligt.

Rummen lystes upp med ljus eller oljelampor, eftersom det ännu inte fanns någon elektricitet. Belysningen i salen är en ljuskrona. Den är tillverkad av mässing och pryds av pinnformade kristaller.

Köket

Det finns många kopparkärl i köket. De användes för att tillreda och förvara mat. De vanligaste var kaffepannor, kastruller och kannor samt olika mått och formar. Kopparföremålen i köket var ett tecken på ett förmöget hem och husfruns stolthet. Man framhävde sin ställning och familjens förmögenhet med ett stort antal kopparkärl. Det var en viktig uppgift för pigorna att putsa dem. Före högtider skulle kopparföremålen putsas tills de var så blanka att man kunde spegla sig i dem.

Vedspisen i köket användes för att laga mat och koka kaffe. Kaffet kokades i en rund kopparpanna med pip. Det fanns ofta flera kaffepannor av olika storlekar i hemmen, eftersom man trodde att kaffet blev lankigt om det kokades i en för stor panna. Locket på pipen hindrade inte bara skräp från att hamna i pannan, utan även löss och kackerlackor. Det kallades luslock.

På bordet vid fönstret finns en tekokare, en samovar. Inuti samovaren finns en behållare som man fyller med vatten. Där finns även plats för heta kol. Kolen kan tas ur köksspisen och placeras i samovaren. De värmer vattnet. Ovanpå samovaren finns en liten kanna som fylls med te som har fått dra. När teet och det heta vattnet blandas får man en lagom stark dryck, som sötas med sylt på ryskt vis.

Förr i tiden bakade man rågröd endast några gånger om året i hemmen. När bröden hade bakats och gräddats trädde de på brödspett för att torka. På spetten blev brödet torrt och hårt och stod sig länge utan att bli förskämt.

Familjen Wickholm hade två pigor, Eva och Aurora, som hjälpte till med hushållsarbetet. Pigorna bodde också i Sprutmästarens gård. De sov i köket i en säng som drogs ut från sidan. Pigorna var ofta unga flickor som flyttat från landet till staden och som arbetade i hemmen innan de gifte sig.

Kökskammaren

I kammaren finns en himmelssäng. Den ser smal ut, men är också den en säng som kan dras ut från sidan. Förhängena runt sängen drogs för när man gick till sängs, eftersom rummen var kalla och dragiga i synnerhet på vintern. När förhängena var fördragna var det mycket varmare i sängen än i kammaren.

Framför fönstret står en brudkista, där hemgiften förvarades. Hemgiften var textilier som bruden skulle ta med sig när hon gifte sig. I hemgiften ingick brudens kläder samt lakan, handdukar, annat linne och sängtäcken. Dessa föremål förvarades ofta i en brudkista, som brudgummen tillverkade.

Frågor och saker att reflektera över

Svaren finns i texten och på bilderna på internet. Med hjälp av frågorna och reflexionerna kan ni till exempel diskutera bekanta vardagsfenomen och fundera på exempelvis hushållssysslor och boende förr och nu.

Gården

Varför kallas huset för Sprutmästarens gård?

Hur gammal är Sprutmästarens gård?

Vilka byggnader ser ni på gården?

Vilka material är de byggda av?

Kammaren

Vad betyder sängkammare?

Hur värmdes rummen upp?

Vad arbetade sprutmästaren med?

Varifrån tog man släckvatten om det brann i Helsingfors?

Varför inträffade det så många bränder i Helsingfors förr i tiden?

Salen

Hur ser soffans ben ut?

Vad gjorde människorna på kvällarna?

Varför tillverkades stora speglar ofta av två små spegelglas?

Köket

Vad använder vi för namn på köket nuförtiden?

I köket finns många kärl som är tillverkade av ett visst material, vilket?

Varför placerades rågbröden på brödspett?

Varför har rågbrödet ett hål i mitten?

Vad är ett annat namn på tekokaren? Hur fungerar den?

Vad arbetade pigorna med?

Kökskammaren

Varför drog man för sängförhängena?

Vad är en hemgift?

Vad är en brudkista?

